

СТАНИСЛАВ ЛЕМ

ПРИКАЗКА ЗА КРАЛ МУРДАС

Част 12 от „Приказки на роботите“

Превод от полски: Павел Николов, —

chitanka.info

След добрия крал Хеликсандър на трона се възкачил синът му Мурдас. Това огорчило всички, защото той бил амбициозен и страхлив. Решил да заслужи прозвището Велики, а се боял от въздушни течения, от духове, от воськ, защото на натъркан с воськ под можеш да си счупиш крака, от роднини, защото пречат на управлението, а най-много от предсказания. След като сложил короната на главата си, веднага заповядал да затворят вратите в цялото кралство и да не отварят прозорците, да унищожат всички гадаещи шкафове, а изобретателя на една машина, която премахвала духове, наградил с орден и пенсия. Машината наистина била добра, защото никога не видял нито един дух. Не излизал и в градината, за да не го надуха вятърът, и се разхождал само из замъка, който бил много голям. Веднъж, като вървял по коридорите и анфиладите, попаднал в една стара част на палата, където никога не бил ходил. Най-напред открил една зала, в която се намирала личната гвардия на неговия прародител, цялата с навиващи се пружини, още от времето, когато електричеството не било познато. В друга зала видял парни рицари, също ръждясали, но това не предизвикало любопитството му и вече искал да се връща, когато видял малка врата с надпис: „Не влизай“. Покривал я дебел слой прах и нямало дори да я докосне, ако не бил надписът. Много го ядосал. Как се осмеляват на него, краля, да му забраняват нещо? Не без усилие отворил скърцащата врата и по вита стълбица се намерил в една изоставена кула. Там имало един много стар меден шкаф с рубинени лампички, ключе и капаче. Разбрал той, че това е гадаещ шкаф и отново се разгневил, че е оставен в двореца въпреки заповедта му, но му дошло на ум, че поне един път може да опита какво става, когато някой шкаф предсказва. Затова се приближил до него на пръсти, завъртял ключето, а когато не се случило нищо, почукал по капачето. Шкафът въздъхнал хрипливо, механизъмът заскърцал и погледнал краля с рубинено око, сякаш накриво. Това му напомнило кривия поглед на чично му Ценандър, брата на баща му, който преди бил негов наставник. Помислил си, че вероятно чично му е наредил да поставят този шкаф тук, наглук на него, иначе защо ще го гледа накриво? Учудил се вътрешно, а шкафът, заеквайки, засвирил бавно тъжна мелодийка, сякаш някой чукал с лопата по железен надгробен паметник, и през капачето изпаднало черно листче с жълти като кост изписани редове.

Калят се изплашил доста, но вече не можел да овладее любопитството си. Грабнал листчето и изтичал в покоите си. Когато останал сам, го извадил от джоба си.

— Ще погледна, но само с едно око, за по-сигурно — решил той и така направил.

На листчето пишело:

*Вече на воля роднини се колят,
брат бие брата, а сестра сестрата.
Гърнето клокочи — син братов ще скочи,
шуреят бесен да бъде обесен.
Чичовци, вуйчовци, разни роднини
за бой се подготвят, ах, кой ще загине?
Внуци и тъст очаква ги мъст:
бий ги наляво, удрий надясно, туй да е ясно,
дръжте бащата, сина — по главата.
Зетят пострада, така му сепада,
дядовци, баби — във гроба покоен,
че всеки роднината там е спокоен.
Вече на воля роднините скачат,
който даде им, ще го възкачат.
Навсякъде крий се, без да умуваши,
че те ще те скрият, както сънуваши.*

Толкова се уплашил крал Мурдас, че пред очите му притъмняло. Съжалявал много за лекомислието, с което навил гадаещия шкаф. Но било късно за кахъри и виждал, че трябва да действа, за да не го постигне най-лошото. В смисъла на пророчеството не се съмнявал: отдавна вече подозирал, че го заплашват най-близките му роднини.

Честно казано, не се знае дали всичко е станало точно така, както го разказваме. Но във всеки случай след това се стигнало до печални събития, че дори и ужасни. Калят заповядал да съсекат всичките му роднини, само чично му Ценандър избягал в последния момент, преоблечен като пианола. Това обаче не му помогнало, скоро той бил заловен и топорът отсякъл главата му. Този път Мурдас подписал

присъдата с чиста съвест, защото чичо му бил хванат, когато започвал организирането на заговор срещу монарха.

Като осиротял толкова бързо, кралят потънал в траур. На душата му вече било по-леко, макар и тъжно, защото в края на краищата не бил нито зъл, нито жесток. Но кралската жалба не траяла дълго, защото на Мурдас му хрумнало, че може би има някакви роднини, за които не знае нищо. Всеки от поданиците можел да му бъде някакъв далечен роднин, така че известно време той посичал този или онзи, но това изобщо не го успокоило, защото след като не можеш да бъдеш крал без поданици, как да избиеш всичките? Станал толкова подозрителен, че заповядал да го занитят за трона, за да не го свали никой от него, спял с бронирана нощна шапка и все мислел какво да предприеме. Накрая направил нещо необикновено, толкова необикновено, че едва ли сам се е сетил за него. Казват, че му го прошепнал един пътуващ търговец, преоблечен като мъдрец, или мъдрец, преоблечен като търговец — носели се различни приказки. Говори се, че дворцовата прислуга видяла няколко пъти маскирана фигура, която кралят пускал нощем в своите покои. Във всеки случай един ден Мурдас извикал всичките придворни строители, електричарски майстори, виценастройчици и подламаринници, на които обяснил, че трябва да го увеличат така, че да надхвърли всички хоризонти. Нарежданията били изпълнени с удивителна бързина, защото кралят назначил за началник на проектантското бюро най-добрия палач. Върволици електрикари и строители започнали да внасят в замъка проводници и бобини, а когато разрасналият се крал изпълнил целия дворец — така че се намирал едновременно откъм фасадата, в мазетата и пристройката, — дошъл ред на стоящите наблизо къщи. За две години Мурдас се разпрострял по целия център. Къщите, които не били достатъчно представителни, с други думи — били недостойни да се настани в тях монаршеската мисъл, били сравнявани със земята и на тяхно място издигали електронни дворци, наричани Мурдасови усилватели. Кралят се разраствал бавно и непрестанно, многоетажен, прецизно свързан, подсилен от персонални подстанции, докато не обхванал цялата столица до самите ѝ краища. Настроението му се поправило. Нямал роднини, от подхълзване и течение вече не се страхувал, защото нямало нужда да ходи някъде, след като бил едновременно навсякъде. „Държавата това съм аз“ —

казвал той не без основание, защото освен него, насялаещ редиците електрически постройки край площадите и улиците, никой вече не живеел в столицата. Като изключим, разбира се, кралските прахосмукачи и приближени лъскачи. Те бдели над кралската мисъл, която се носела от здание в здание. Така кръжало миля след миля по целия град задоволството на крал Мурдас, че успял да постигне материално и дословно величие, а плюс това и да се скрие навсякъде, както казвало предсказанието, защото бил вездесъщ в цялата държава. Особено живописно било на свечеряване, когато кралят великан, излъчващ блестящо зарево, мигал със светлинки-мисли, а след това гаснел бавно, потъвайки в заслужен сън. Но мракът на безсъзнанието през първите нощи часове отстъпвал след това място на разгарящите се ту тук, ту там бледи мигания на неустойчиво пробягващи блясъци. Започвали да се роят монаршеските сънища. Бурните лавини на виденията се носели през зданията, докато в мрака не пламвали техните прозорци и цели улици не проблясвали една след друга с червени и виолетови светлини, а приближените прахосмукачи, като крачели по безлюдните тротоари, усещайки миризмата на нагретите кабели на Негово величество и поглеждайки крадешком през прозорците, които проблясвали, си казвали тихо:

— Ох! Явно някакъв кошмар измъчва Мурдас. Само да не си изпатим ние от това.

Една нощ, след един особено напрегнат ден — защото обмислял нови ордени, с които възнамерявал да се награди, — кралят сънувал, че чичо му Ценандър се е промъкнал в столицата, използвайки тъмнината, покрит с черен плащ, и обикаля улиците в търсене на помощници за организиране на гнусен заговор. От мазетата излизали цели редици маскирани заговорници, и били много, и били изпълнени с такава жажда да убият краля, че Мурдас се разтреперил и се събудил в силен страх. Наближавало утрото и слънцето вече позлатявало белите облачета на небето, затова си казал: „Сън, безплътно видение“, и се заел с по-нататъшното проектиране на ордени, а тези, които измислил предишния ден, му висели по терасите и балконите. Но щом легнал да почива след целодневния тежък труд, още в дрямката си видял заговора за убийството му в пълен разцвет. А до това се стигнало така: когато Мурдас се събудил от съня със заговора, не направил това изцяло. Градският център, където се настанил

антидържавния сън, изобщо не се събудил, а продължавал да се намира в кошмарните му обятия, но будният крал не знаел нищо за това. В същото време голяма част от него, а именно старият градски център, без да си дава сметка за това, че чичото-злодей и неговите машинации са само мираж и привидение, все така се измъчвала в заблудите на кошмара. През втората нощ Мурдас видял в съня си как чично му обикаля трескаво, търсейки своите роднини. Явили се всички до един, скърцайки посмъртно с шарнирите си, и дори тези, на които им липсвали най-важните части, размахвали мечове срещу законния владетел! Царяло необичайно раздвижване. Грамади маскирани заговорници скандирали шепнешком бунтовни лозунги, в подземията и мазетата вече шиели черните знамена на бунта, навсякъде варели отрови, острели брадви, приготвяли смъртоносни кабели и се готовели за решителна разправа с омразния Мурдас. Кралят се изплашил страшно, събудил се, треперейки целият, и вече искал да извика със Златната врата на кралските си устни цялата войска на помощ, за да накълца бунтовниците с мечове, но веднага схванал, че това е безполезно. Нали войската не може да влезе в съня му и няма да разгроми нарастващия заговор. Известно време се опитвал да събуди само със силата на волята си четирите свои квадратни мили, които упорито сънували за заговора, само че напразно. Но, честно казано, не знаел дали е напразно или не е напразно, защото в будно състояние не чувствал заговора, който се появявал едва тогава, когато заспивал.

Следователно в будно състояние нямал достъп до разбунтувалите се квартали и нищо странно, защото будното състояние не може да проникне в съня, което може да направи само друг сън. Решил кралят, че при това положение е най-добре да заспи и да сънува противоположен сън, монархически, верен нему, с развети знамена, който кралски сън, съсредоточен около трона, ще успее най-сетне да стрие на прах самозвания кошмар.

Захванал се Мурдас за работа, но не можал да заспи от страх. Тогава започнал да брои камъчета, това го уморило и заспал. При което се окказало, че сънят с чичото начало не само се е установил в центъра на града, но и започва да си мечтае за арсенали, пълни с мощни разрушителни бомби. А той, колкото и да се напъвал, успял да сънува само една кавалерийска рота, а и тя спешена, недисциплинирана и въоръжена само с капаци от тенджери. „Няма какво — помислил си

кралят, — не успях, трябва да започна всичко отново!“ Започнал да се буди, но това не му се отдавало лесно, най-сетне се събудил окончателно и тогава го обзело страшно подозрение. Наистина ли се е събудил, или се намира в друг сън, който е само лъжливо подобие на будно състояние? Как да постъпи при това объркано положение? Да сънува или да не сънува? Това е въпросът! Да речем, че няма да сънува, чувствайки се в безопасност, защото в будно състояние не съществува никакъв заговор. Няма да е лошо: тогава сънят за убийството на краля ще се изсънува сам и ще се досънува докрай, а при пълното си пробуждане Негово величество ще намери съответната си монолитност. Много добре. Но ако не сънува противоположни сънища, въобразявайки си, че се намира в тихо будно състояние, а това мимо будно състояние е в действителност само друг сън, съседен на онзи, чиковия, може да се стигне до катастрофа! Защото във всеки един момент бандата проклети убийци на краля, с омразния Ценандър начело, може да нахлуе от другия сън в този, който се прави на будно състояние, за да го лиши от трона и живота!

„Явно — мислел си той — лишаването ми от трона ще стане само на сън, но ако заговорът обхване цялата ми кралска личност, ако се разпростре в нея от планините до океаните, ако — о, ужас! — изобщо не мога вече да се събудя, тогава какво?! Тогава ще остана завинаги откъснат от будното състояние и чично ми ще направи с мене, каквото си поиска. Ще ме изтезава, ще ме осърбява, да не говорим за лелите ми. Познавам ги — няма да ми простят, каквото и да става. Такива са, което ще рече — бяха, а всъщност — отново са в този страшен сън! Но какво да говорим за съня! Сън има само там, където има будно състояние, към което може да се върнеш, но където го няма (а как ще се върна, ако успеят да ме задържат в съня?), където няма нищо освен сън, там той е единствената действителност, следователно е будно състояние. Ужас! И всичко това е, разбира се, заради фаталната ми наднорменост, заради духовната експанзия, изобщо да не бях се сещал за нея!“

Отчаян, разбирайки, че бездействието е готово да го погуби, той видял единственото спасение в незабавната психическа мобилизация. „Трябва, естествено, да постъпвам така, все едно че сънувам — казал си той. — Трябва да сънувам тълпи от поданици, преизпълнени с любов и ентузиазъм, полкове, които са ми верни до смърт, умиращи с

моето име на уста, множество оръжия, а си струва дори да се измисли някакво чудновато оръжие, защото на сън всичко е възможно: да речем, средство за чистене на роднини, някакви античичовски оръдия или нещо от този род — така ще бъда готов за всяка една изненада и ако заговорът се появи, прехвърляйки се хитро и коварно от сън в сън, ще го смажа с един удар!“

Въздъхнал крал Мурдас с всичките алеи и площици на своето естество, толкова сложно било всичко това, и се заел за работа, иначе казано — заспал. Трябвало да сънува построени в карета бронирани полкове, с побелели генерали начело, и тълпи поданици, викащи за поздрав сред шум на барабани и тимпани, а се появил само един малък ръжен. Нищо — само един съвсем обикновен ръжен, малко тук-там поочукан. Какво да прави с него? Размишлявал и така, и иначе, а едновременно с това в него растяло някакво беспокойство, все по-силно, и слабост, и страх, докато не му просветнало: — Римува се с „унищожен“!!

Разтреперил се целият. Значи това е символ на падението, на разложението, на смъртта, иначе казано — шайката на роднините му сигурно се приближава крадешком, мълчешком, по подземни ходове, прокарани в онзи сън, към този сън, а той всеки момент ще рухне в предателската пропаст, прокопана от съня под съня му! Значи краят е близо! Смърт! Гибел! Но откъде? Как? От коя страна?

Заблестели десет хиляди лични сгради, затреперели подстанциите на Негово величество, окичени с ордени и препасани с лентите на Великите кръстове. Наградите подрънквали равномерно на нощния вятър, толкова силно се борел крал Мурдас със сънувания от него символ на падението. Най-сетне го преодолял, взел връх над него така, че изчезнал все едно никога не го е имало. Чудел се кралят къде ли е той самият? Наяве или в други сънища? Като че ли бил наяве, но откъде да бъде сигурен? А може би сънят за чично му се е изсънувал вече и всички тревоги са напразни? Но все пак как да разбере това? Нямало друг начин освен със сънища-шпиони, представящи се за превратаджии, да претърсва и непрекъснато да преглежда цялата си кралска особа, държавата в себе си и никога повече духът на краля нямало да намери покой, защото винаги щял да бъде готов за това, че заговорът се сънува някъде в някакво затаено кътче на огромната му личност! Напред тогава, да крепнат верноподаническите мечти, да

сънуваме васални адреси и тълпи от делегации, разпалени от духа на законността, да атакуваме със сънища всички оврази, тъмни кътчета и личностни простори, за да не може в тях да се скрие никаква измама, никакъв чично нито за миг! И като че ли го обгърнал мил за сърцето му шум на знамена, от чично му нямало и следа, роднините също не се виждали, заобикаляли го само верни поданици, благодарели му и му се покланяли непрекъснато. Чувал се звън на изготвяните златни медали, искри летели изпод длетата, с които хора на изкуството му извайвали паметници. Развеселила се душата на краля, защото вече и знамена с гербове имало, и килимчета на прозорците, и оръдия, готови за салют, а тръбачи долепели до устните си медни тръби. Но когато се вгледал по- внимателно във всичко, видял, че нещо не е така. Паметници имало, но никак си не приличали много на него, с изкривени лица, в косия поглед им имало нещо от чично му. Ясно, шумели знамена, но с малка лентичка, неясна, почти черна. Ако не черна, мръсна, във всеки случай — зацепана. Това какво е? Някакъв намек ли?!

Боже мой! Ами че тези килимчета са прорити, направо като плешиви, а чично му е плешив... Не може да бъде! „Назад! Обръщай! Събуди се! Отвори очи!!“ — помислил си кралят. — Свирете за събуждане, беж от този сън!“ — искал да извика, но когато всичко изчезнало, не станало по-добре. Пропаднал от един сън в друг, нов, сънуван от предишния, а той се сънувал от по-предишен, така че сегашният бил като трети поред. Всичко в него вече се превръщало, вече явно, в измяна, миришело на отстъпничество, знамената — като ръкавици — се обръщали от кралски в черни, ордените били с резба, като отсечени шии, а от позлатените тръби не зазвучала бойна музика, а смехът на чично му, гръмогласно вещаейки гибел. Изревал кралят с глас до небесата, викал войниците си — да го мушкат с копия, за да го събудят. „Ощипете ме!“ — молел гръмогласно и отново: „Искам да се събудя!! Искам да се събудя!!!“ Но напразно. Защото отново от пагубния за него предателски сън се устремил към тронния, но сънищата в него се размножили като кучета, обикаляли като плъхове, едни здания заразявали с кошмари други, разпростиравало се в него с полугласно, тайно, скрито, тихо, неизвестно какво нещо, но толкова ужасно, че да не дава Бог никому! Стоетажните електронни здания сънували ръжени, унищожение и отровни проводници, във всяка кралска подстанция се спотайвала шайка роднини, във всеки усилвател

се хилел чично му. Затреперели ужасените сгради, подплашени от самите себе си, плъпнали от тях сто хиляди роднини, самозвани претенденти за трона, двулични незаконородени инфанти, кривогледи узуратори и макар че никой не знаел дали е сънувано или сънуващо същество, кой кого сънува, защо и какво ще последва от това, всички без изключение се нахвърлили върху Мурдас, за да го изритат, без да го попитат, веднага след което — да висне на въжето, хайде хоп, хайде хоп, няма милост, има гроб, и само затова все още не предприемали нищо, защото не можели да се разберат от какво да започнат. И така лавинообразно се носели кралските мисли, че от пренапрежението блеснал пламък. Вече не на сън, а най-истински огън хвърлил златни блясъци в прозорците на кралската особа и крал Мурдас се разпаднал на сто хиляди сънища, свързани вече единствено от пожара, и горял дълго...

Този превод не е публикуван на хартия.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.